

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ. 410.006.01.2023

Pan
Krzysztof Warchol
Dyrektor
Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 5
W Rzeszowie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/021 – Kształcenie dzieci cudzoziemców w polskich szkołach.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Szkoła Podstawowa nr 23 im. J.P. II w Rzeszowie ¹ w Zespole Szkolno-Przedszkolnym nr 5.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Warchoń Dyrektor, od 1 września 2022 r. W okresie objętym kontrolą funkcję Dyrektora Szkoły pełniły Małgorzata Adamska-Jesiołkiewicz od 1 września 2011 r. do 31 maja 2022 r. i Ewelina Borek od 1 czerwca 2022 r. do 31 sierpnia 2022 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2023 (do czasu zakończenia kontroli) oraz z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Barbara Lew, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LRZ/114/2023 z 10 maja 2023 r. (akta kontroli str. 3-9)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki.

Szkoła prawidłowo realizowała zadania związane z cudzoziemcami w Szkole.

W ocenie NIK, w Szkole przestrzegane były warunki przyjmowania uczniów cudzoziemców do klas ogólnodostępnych⁴, do których kwalifikowano dzieci na podstawie przedstawionych dokumentów oraz na podstawie rozmów kwalifikacyjnych.

Terminowo zgłaszano zmiany w arkuszach organizacji Szkoły organowi prowadzącemu Szkołę. Zapewniono napływającym uczniom cudzoziemcom dodatkowe zajęcia z języka polskiego oraz rzetelnie wprowadzano dane do bazy SIO⁵.

Zapewniono i udzielano uczniom cudzoziemcom wsparcia psychologicznego – pedagogicznego.

Pozytywnie należy ocenić dostosowanie programów obowiązujących w Szkole do poziomu wiedzy i możliwości uczniów cudzoziemców.

Kadrze nauczycielskiej zapewniono możliwość uczestnictwa w szkoleniach związanych z pobytem i nauką dzieci z Ukrainy. Na bieżąco realizowano zapotrzebowanie na pomoce naukowe niezbędne do prowadzenia zajęć.

Nadzór pedagogiczny sprawowany przez dyrektora Szkoły nad zajęciami dla uczniów cudzoziemców był planowany i realizowany w sposób prawidłowy.

Modyfikację programu profilaktyczno-wychowawczego wykonano w roku szkolnym 2022/2023 r. wprowadzając zmiany ułatwiające adaptację, a także niezbędne normy i zasady zachowania oraz bezpieczeństwa obowiązujące w Szkole związane z napływem cudzoziemców ich pobytem i nauką w Szkole.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

1. Przyjmowanie dzieci cudzoziemców do szkoły.

1. Szkoła jest szkołą publiczną, kształcąca dzieci w cyklu ośmioletnim na podbudowie klasy 0. Organem prowadzącym jest Prezydent Miasta Rzeszowa, nadzór pedagogiczny nad Szkołą sprawuje Podkarpacki Kurator Oświaty w Rzeszowie.

Szkoła wchodzi w skład Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 5 w Rzeszowie.

Liczba uczniów w Szkole w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023⁷ wynosiła odpowiednio 653, 676 i 692 i w stosunku do roku szkolnego 2020/2021 nastąpił wzrost liczby uczniów odpowiednio o 3,52%, 5,97%.

Liczba wszystkich uczniów cudzoziemców w Szkole w latach szkolnych 2020/2021-2022/2023⁸ wynosiła odpowiednio pięć, sześć i 61, w tym pięć, sześć i 59 uczniów z Ukrainy. W stosunku do roku szkolnego 2020/2021 nastąpił wzrost liczby uczniów pochodzących z Ukrainy odpowiednio o 20% i o 1120%. Liczba cudzoziemców

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ W szkole nie było oddziałów przygotowawczych.

⁵ System Informacji Oświatowej.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie

w stosunku do wszystkich uczniów w Szkole w 2022 r. wynosiła 8,8%. Przyrost liczby uczniów nie spowodował konieczności wprowadzenia nauki na zmiany.

(akta kontroli Tom I str. 10-24)

2. W Szkole uregulowano organizację kształcenia uczniów cudzoziemców w arkuszach organizacyjnych Szkoły.

Zasady i procedury włączania uczniów cudzoziemców do funkcjonowania w społeczności szkolnej przedstawiono kadrze nauczycielskiej podczas posiedzenia Rady Pedagogicznej⁹ w dniu 13 września 2022 r.

Dyrektor Szkoły przekazywał zaopiniowane przez zakładowe organizacje związkowe¹⁰ arkusze organizacji Szkoły organowi prowadzącemu Szkołę corocznie w obowiązujących terminach. Takie same procedury stosowano przy zmianach wprowadzanych aneksami do arkuszy organizacji Szkoły, do 30 września każdego roku. W arkuszach organizacji Szkoły zmiany dotyczyły m.in. organizacji dodatkowych zajęć dla cudzoziemców, zaplanowania zajęć, utworzenia kolejnych grup zajęć z języka polskiego, zmiany przydziału uczniów do grup oraz liczby godzin dodatkowych zajęć z języka polskiego, a także przydzielania zajęć z języka polskiego dla cudzoziemców z Ukrainy przybyłych po rozpoczęciu wojny, w wymiarze 6 godz.¹¹.

Organ prowadzący Szkołę zatwierdzał zmiany w arkuszach organizacji Szkoły w określonych ustawą terminach, jednakże w jednym przypadku wprowadzenia zmian do zatwierdzonego arkusza organizacji Szkoły, aneks nr 2 przekazany w dniu 13 września¹² 2022 r., został zatwierdzony przez organ prowadzący 4 października 2022 r.

W roku szkolnym:

- 2020/2021 były 34 oddziały¹³, uczęszczało do nich pięcioro dzieci cudzoziemców z Ukrainy, po jednym dziecku do poszczególnych oddziałów,
- 2021/2022 było 35 oddziałów, uczęszczało do nich sześcioro dzieci cudzoziemców z Ukrainy, w jednym przypadku dwoje dzieci do jednego oddziału, w pozostałych po jednym dziecku do poszczególnych oddziałów,
- 2022/2023 były 32 oddziały, uczęszczało do nich 61 cudzoziemców¹⁴, w tym 59 z Ukrainy uczęszczało do 24 oddziałów¹⁵.

W Szkole nie było oddziałów przygotowawczych.

(akta kontroli Tom I str. 25-47)

3. W Szkole przyjmowano uczniów cudzoziemców wg zasad zawartych w „Procedurze przyjęcia uczniów - cudzoziemskich do Szkoły Podstawowej nr 23 w Rzeszowie”. W procedurze tej zawarto m.in.:

- ocenę czy istnieje potrzeba skorzystania z usług tłumacza (w przypadku ucznia uchodźcy - za zgodą rodziców - Szkoła mogła nawiązać kontakt z ośrodkiem dla uchodźców w celu ustalenia możliwości wsparcia ucznia i jego rodziny),
- ustalenie daty spotkania z rodzicami i uczniem,
- uzupełnienie formularzy, łącznie z wywiadem na temat dziecka,
- przekazanie informacji i odpowiedzi na temat Szkoły,

⁹ Protokół nr 2 z posiedzenia RP z dnia 13 września 2022 r.

¹⁰ Tj. przez ZNP w Rzeszowie, NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania w Rzeszowie, WZZ „Solidarność-Oświata” w Stalowej Woli.

¹¹ Aneks: nr 5 z 24 września 2020 r., nr 5 z 23 sierpnia 2021 r., nr 5 z 29 marca 2022 r., nr 5 z 10 maja 2022 r. i 12 kwietnia 2023 r.

¹² Obowiązujący od 1 września 2022 r.

¹³ klasy od I do VIII.

¹⁴ dwoje cudzoziemców nie będących obywatelami Ukrainy uczęszczało: jeden do oddziału tylko z dziećmi z Polski, drugini do oddziału z jednym dzieckiem z Ukrainy i dziećmi z Polski.

- przekazanie informacji o uczniu wychowawcy, nauczycielowi języka polskiego, psychologowi i innym nauczycielom przedmiotów,
- powierzenie wykwalifikowanemu nauczycielowi zadanie wspierania ucznia, ustalenie zajęć indywidualnych z języka polskiego i zajęć wyrównawczych (za zgodą rodziców).

W procedurze zawarto również działania związane z wstępną oceną procesu zaadaptowania ucznia w Szkole, dokonywaną po ok. czterech do sześciu tygodni od rozpoczęcia nauki przez ucznia cudzoziemca w Szkole i następne po ok. trzech, sześciu i dwunastu miesiącach. W przypadku braków postępów edukacyjnych procedury wskazywały przeprowadzenie pogłębionej diagnozy psychologicznej i pedagogicznej ucznia w języku rodzimym i kontakt z rodzicem.

(akta kontroli Tom I str. 48-58)

4. Na podstawie analizy dokumentacji 15 uczniów cudzoziemców, którzy podjęli naukę w Szkole w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, iż we wszystkich przypadkach rodzice/rodzic złożyli wniosek o przyjęcie ucznia do Szkoły. W dwóch przypadkach przedstawione zostało świadectwo/zaświadczenie stwierdzające ukończenie kolejnego etapu edukacji za granicą w Ukrainie, w dwóch przypadkach świadectwo ukończenia klasy przez ucznia w Polsce. Ze wszystkimi uczniami przeprowadzono rozmowy kwalifikacyjne dotyczące przyjęcia ucznia cudzoziemskiego do oddziału ogólnodostępnego w Szkole.

Szkoła przyjmowała uczniów z ustalonego obwodu, właściwego dla miejsca zamieszkania ucznia.

(akta kontroli Tom I str. 56-57)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Znaczny wzrost liczby uczniów cudzoziemców w Szkole nie miał negatywnego wpływu na warunki kształcenia. Wszystkim uczniom cudzoziemcom umożliwiono naukę dodatkowych sześciu godzin z języka polskiego oraz spełniono kryteria w zakresie warunków i trybu przyjęcia do Szkoły.

2. Warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych w stosunku do dzieci cudzoziemców.

Opis stanu
faktycznego

1. W Szkole nie było oddziału przygotowawczego.

Wydatki ogółem na kształcenie dzieci cudzoziemców w latach 2020, 2021, 2022 i 2023 wynosiły odpowiednio 2 323,00 zł, 6 255,00 zł, 299 950,00 zł i 166 273,25 zł¹⁶, w tym na prowadzenie dodatkowych zajęć z języka polskiego wynosiły odpowiednio 2 323, 00 zł, 6 255,00 zł, 26756,00 zł i 16 154,45 zł. Inne wydatki¹⁷ w roku 2022 wynosiły 273 196,00 i w 2023 r.¹⁸ wynosiły 150 118,79 zł.

(akta kontroli Tom I str. 48-58)

2. Na próbie 10% uczniów cudzoziemców przyjętych¹⁹ do Szkoły w trakcie roku szkolnego 2021/2022 (po 30 września) oraz 10% uczniów cudzoziemców

¹⁶ Na dzień 31 marca 2023 r.

¹⁷ Wynagrodzenia, składki pracowników oraz wydatki rzeczowe.

¹⁸ Do 31 marca 2023 r.

wykreślonych²⁰ z listy uczniów w trakcie ww. roku szkolnego ustalono, że Szkoła wprowadzała do szkolnej bazy SIO dane identyfikacyjne wszystkich uczniów cudzoziemców w terminie do czterech dni od zgłoszenia dziecka do szkoły. W jednym przypadku zgłoszenie do Szkoły nastąpiło 16 lutego²¹ podczas ferii, a rejestracja 3 marca 2023 r. Termin przyjęcia ucznia do Szkoły został uzgodniony na prośbę rodziców dziecka i związany był z sytuacją rodzinną. Przyjęcie ucznia ustalono na 3 marca 2023 r. i w tym dniu ucznia zgłoszono do bazy SIO.

Wyrejestrowywanie uczniów z bazy SIO nastąpiło w jednym przypadku w terminie trzech dni od zgłoszenia, w pozostałych w dniu informacji, tj. rezygnacji pisemnej, że dziecko nie będzie uczęszczać do Szkoły.

Dyrektor Szkoły w latach szkolnych objętych kontrolą (po dniu 30 września) przedkładał organowi prowadzącemu szkołę aneksy do arkuszy organizacji szkoły w zakresie spraw dotyczących kształcenia uczniów cudzoziemców, były one zatwierdzone przez organ prowadzący.

(akta kontroli str. Tom I str. 65—91)

3. W Szkole obowiązywały programy nauczania opracowane w wydawnictwach, w oparciu o które prowadzono edukację wszystkich uczniów, w tym także cudzoziemców.

Nauczyciele dokonywali wstępnej diagnozy poziomu wiedzy i umiejętności uczniów rozpoczynając pracę z nowym uczniem w celu dostosowania realizowanych przez siebie programów nauczania.

Z ankiety przeprowadzonej wśród 16 nauczycieli przedmiotów: język polski, matematyka, geografia i edukacja wczesnoszkolna wynika, że przeprowadzali oni diagnozę wstępną poziomu wiedzy i umiejętności uczniów, w tym w 15 przypadkach w momencie rozpoczęcia nauki w oddziałach i w jednym przypadku według uznania nauczyciela.

Wszyscy realizowali podstawę programową z wydawnictwa, a w 15 przypadkach dostosowywali, stosownie do możliwości uczniów cudzoziemców, obowiązujące programy nauczania. W jednym przypadku nauczyciel skorzystał z dostosowanego programu.

Dostosowania dotyczyły metod, form pracy z uczniem lub organizacji nauczania (15)²², treści edukacyjnych (5) i sposobów oceniania (4). Polegały one na: dopasowaniu liczby zadań do wykonania w określonym czasie lub wydłużenie czasu pracy (11), różnicowaniu stopnia trudności (8), zastosowaniu określonej metody pracy z uczniem (7), pracy z pomocą nauczyciela/asystenta/kolegów podczas zajęć (16), zmniejszeniu obszerności tekstów do czytania lub materiału do opanowania (9), przygotowaniu tekstów oraz treści programowych w prostym języku (teksty preparowane), obrazkach (5), sprawdzaniu wiedzy w określonej formie (6), korzystaniu z dodatkowych pomocy (np. słowników, internetu itp.) podczas pracy (11) oraz tłumaczeniu prac pisemnych na język ojczysty.

Dostosowania programów wprowadzano na podstawie przeprowadzonej przez nauczycieli diagnozy poziomu wiedzy i umiejętności uczniów (12), przeprowadzonego przez pedagoga i/lub psychologa rozpoznania indywidualnego potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia cudzoziemca (4) oraz na podstawie ogólnych wskazań metodycznych związanych z pracą z cudzoziemcami (12).

(akta kontroli str. Tom I str. 92-125)

²⁰ Sześciu uczniów.

²¹ Ferie na Podkarpaciu trwały od 14 do 27 lutego 2023 r.

4. (5, 6) W Szkole nie zorganizowano oddziałów przygotowawczych dla uczniów z Ukrainy (cudzoziemców).

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że *nie występowałismy do organu prowadzącego o organizację oddziałów przygotowawczych, gdyż nie było w szkole wystarczającej liczby dzieci nieznających języka polskiego (albo znających go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki) na odpowiednich poziomach kształcenia (a więc dla grup jednolitych wiekowo). Powyższe przesłanki nie zostały spełnione w naszej placówce w stopniu uzasadniającym i umożliwiającym utworzenie oddziału przygotowawczego którejkolwiek klasy*²³.

(akta kontroli str. Tom I str. 126-129)

7. W okresie objętym kontrolą w Szkole organizowano dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze 2 godzin tygodniowo w roku szkolnym dla wszystkich dzieci cudzoziemców i dzieci powracających z zagranicy.

W marcu 2022 r. przyjęto do Szkoły 15 dzieci²⁴, w kwietniu pięć i w maju jedno dziecko. Od 1 września 2022 r. do końca kontroli przyjęto do Szkoły 35 dzieci²⁵ i sukcesywnie organizowano im dodatkowe zajęcia z języka polskiego.

Od 4 kwietnia 2022 r. dzieci niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znały języka polskiego albo znały go na poziomie niewystarczającym, korzystały z bezpłatnej nauki języka polskiego. Zajęcia prowadzono w grupach liczących nie więcej niż 15 uczniów oraz w wymiarze nie niższym niż 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

(akta kontroli str. Tom I str. 130-307)

8. Dyrektor Szkoły zorganizował dla wszystkich uczniów cudzoziemców wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, którego udzielali pedagodzy zatrudnieni w wymiarze: 1 etatu od 1 września 2019 r.; 8/22 etatu w okresie od 19 września 2022 r. do 23 czerwca 2023 r.; 9/22 etatu w okresie od 3 października do 31 grudnia 2022 r. i od 3 października 2022 r. do 23 czerwca 2023 r.

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 (do dnia zakończenia kontroli) udzielono pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom cudzoziemcom poprzez:

- zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z przedmiotu²⁶ w roku szkolnym 2020/2021 z jednym uczniem z języka polskiego, w 2021/2022 z dwoma uczniami z języka polskiego i jednym z matematyki i w 2022/2023 z czterema z języka polskiego i z jednym z matematyki;

- zajęcia specjalistyczne (korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, o charakterze terapeutycznym) w roku szkolnym 2020/2021 korekcyjno-kompensacyjne z dwoma uczniami i zajęcia logopedyczne z jednym uczniem oraz w latach następnych zajęcia korekcyjno-kompensacyjne z jednym uczniem i zajęcia logopedyczne z dwoma uczniami. W ostatnim roku przeprowadzano jeszcze zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne z jednym uczniem.

W latach szkolnych 2020/2021, 2021/2022 i 2022/2023 udzielono odpowiednio 5, 38 i 60 porad i konsultacji oraz w 2022/2023 r. przeprowadzono 14 warsztatów.

²³ Informacja w tej sprawie udzielona przez Prezydenta Miasta Rzeszowa jest zgodna z odpowiedzią Dyrektora Szkoły.

²⁴ W tym 2 dzieci po 22 marca 2022 r.

²⁵ W tym 26 dzieci we wrześniu, trzy w październiku, po jednym w listopadzie i grudniu 2022 r., jedno w lutym i troje dzieci w kwietniu 2023 r.

²⁶ W tym 26 dzieci we wrześniu, trzy w październiku, po jednym w listopadzie i grudniu 2022 r., jedno w lutym i troje dzieci w kwietniu 2023 r.

Na próbie losowo wybranej dokumentacji dotyczącej 20 uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły w roku szkolnym 2022/2023 ustalono, iż w stosunku do tych uczniów przeprowadzono diagnozę, rozpoznano ich indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, ich możliwości psychofizyczne i czynniki środowiskowe wpływające na ich funkcjonowanie w Szkole.

Po około 4-7 tygodniach od przyjęcia wszyscy uczniowie zostali poddani ocenie zaadaptowania się ucznia z Ukrainy w Szkole. Sprawdzono funkcjonowanie ucznia w sferze językowej dotyczącej m.in. problemów z komunikacją w języku polskim z rówieśnikami i nauczycielami; postępów w nauce i ewentualnej pomocy i motywacji ze strony nauczycieli; relacji z rówieśnikami i pracownikami szkoły. Zwrócono m.in. uwagę na kontakty z rówieśnikami z klasy, a także z uczniami z Ukrainy oraz na zachowanie związane z zaangażowaniem w życie szkoły; oceniono rozwój emocjonalny od chwili przyjęcia do szkoły, potrzebę kontaktu z psychologiem i kontaktu psychologa z rodzicami.

Na podstawie przeprowadzonej ankiety wśród 26 wychowawców oddziałów, do których uczęszczali uczniowie z Ukrainy stwierdzono, iż: w 17 oddziałach wszyscy uczniowie byli objęci pomocą psychologiczno-pedagogiczną, w czterech oddziałach większość uczniów, a w trzech oddziałach niektóre osoby, gdy zachodziła taka potrzeba, w czterech oddziałach żaden uczeń nie był objęty pomocą.

W 26 oddziałach rozpoznano indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne wszystkich uczniów cudzoziemskich, ich możliwości psychofizyczne i czynniki środowiskowe wpływające na ich funkcjonowanie.

Uczniowie korzystali z pomocy psychologiczno-pedagogicznej poprzez: zajęcia rozwijające uzdolnienia w trzech oddziałach, zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się w pięciu oddziałach, zajęcia dydaktyczno – wychowawcze w sześciu oddziałach oraz zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu w jednym oddziale. Uczniowie korzystali także z porad i konsultacji w 17 oddziałach, w jednym oddziale przeprowadzono warsztaty.

Ponadto wychowawcy w ankietach podali, że w ramach pomocy uczniom cudzoziemcom:

- od pierwszych dni pobytu w Szkole wprowadzali (jeżeli była potrzeba to z pomocą tłumacza) dziecko w nowe środowisko, zapoznając go z rówieśnikami, ze środowiskiem i zasadami Szkoły. Przekazywali oferty ośrodków wsparcia dla dzieci z Ukrainy oraz informowali o formach dodatkowych zajęć rozwijających pasję i zainteresowania dzieci,
- utrzymywali stały kontakt z rodzicami dzieci, wymieniali się spostrzeżeniami z innymi nauczycielami uczącymi w celu ustalenia najlepszej formy pomocy dziecku, współpracowali z pedagogiem szkolnym i asystentami nauczycieli, przeprowadzali pogadanki, zabawy integrujące uczniów, warsztaty, zajęcia sportowe,
- w przypadku dzieci z diagnozą dotyczącą trudności w nauce przygotowywali i wdrażali metody i formy pracy dostosowane do możliwości dziecka.

(akta kontroli str. Tom I str. 308-348, akta kontroli str. Tom II str. 1-52)

9. W wewnątrzszkolnych zasadach oceniania brak było odrębnych uregulowań dotyczących oceniania osiągnięć edukacyjnych uczniów cudzoziemców. W przypadkach dostosowania programu do potrzeb i możliwości uczniów dostosowywano również sposoby oceniania uczniów (opisano w pkt 3 niniejszego wystąpienia).

(akta kontroli str. Tom II str. 53-73)

10. Do egzaminu zewnętrznego ósmoklasisty w roku szkolnym 2021/2022 zostało zgłoszonych 96 uczniów, w tym czterech cudzoziemców, wszyscy z Ukrainy, w tym jeden uczeń uczęszczający do Szkoły przed wybuchem wojny.

Z dostosowania formy²⁷ egzaminu skorzystało trzech uczniów, a z dostosowania warunków²⁸ skorzystało czterech uczniów z Ukrainy, z tym, że uczeń przybyły przed wojną skorzystał tylko z wydłużonego czasu egzaminu.

Uczniowie z Ukrainy korzystali w 2022 r. z dostosowania warunków i form egzaminów zewnętrznych na podstawie spełniania warunku określonego w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa²⁹.

W roku szkolnym 2022/2023 (do dnia zakończenia kontroli) do egzaminu zewnętrznego z dostosowaniem warunków i/lub form zdawania egzaminu zostało zgłoszonych siedmiu uczniów. Przystąpiło do niego pięciu uczniów, ponieważ dwóch uczniów opuściło Szkołę przed terminem egzaminów.

Rada pedagogiczna wyraziła pozytywną opinię dot. dostosowania warunków i form zdawania egzaminów w 2023 r. dla wszystkich uczniów cudzoziemców, których zgłoszono (do dnia zakończenia kontroli) z dostosowaniem w Systemie Informatycznym Obsługującym Egzaminy Ogólnokształcące (SIOEO).

(akta kontroli Tom II str. 74-126)

11. Dyrektor Szkoły nie wspomagał organizacji Szkoły przez placówkę dyplomatyczną lub konsularną kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców ani stowarzyszenia kulturalno-oświatowego danej narodowości, ani nauki języka i kultury kraju ich pochodzenia. W wyjaśnieniach podał, iż *placówka nie współpracowała, ani nie zawierała porozumienia w sprawie wspomagania przez placówkę dyplomatyczną lub konsularną kraju pochodzenia uczniów cudzoziemców ani stowarzyszenia kulturalno-oświatowego danej narodowości.*

(akta kontroli Tom II str. 126-127)

12. Dzieciom z Ukrainy zapewniono pomoc ze strony osób władających językiem ich kraju pochodzenia. W Szkole zatrudniono trzy osoby w charakterze pomocy nauczyciela/asystenta kulturowego i tak: jedną osobę od 1 kwietnia 2022 r. do 31 marca 2023 r.³⁰, kolejne dwie osoby od 17 października 2022 r. i od 12 kwietnia 2023 r., z którymi były podpisane umowy do 23 czerwca 2023 r.

Do Szkoły w latach 2020-2022 uczęszczali tylko uczniowie z Ukrainy³¹, w roku szkolnym 2022-2023 przybyło dwóch uczniów z Białorusi, którzy rozpoczęli naukę we wrześniu 2022 r., jednakże nie zatrudniono dla nich pomocy nauczyciela.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że Szkoła *nie zatrudniała pomocy nauczyciela władającego językiem białoruskim, gdyż organ prowadzący nie przewidział środków na ten cel. Ponadto kontakt w przypadku obydwu uczniów zarówno z rodzicami jak i z dziećmi nie był problemem, gdyż obie rodziny przebywały już od dłuższego czasu w naszym kraju i komunikowały się bardzo dobrze w języku polskim.*

(akta kontroli Tom II str. 128-146)

²⁷ Dostosowany arkusz.

²⁸ Np. możliwość korzystania ze słownika dwujęzycznego w wersji papierowej lub elektronicznej, wydłużenie czasu zgodnie z treścią komunikatów dyrektora CKE (dot. egzaminu w 2022 r.).

²⁹ Dz.U. z 2023 r., poz. 103 ze zm.

³⁰ Osoba zrezygnowała z pracy w szkole ponieważ otrzymała ofertę stałego zatrudnienia w innym mieście.

13. Środki przewidziane w planie finansowym Szkoły na doskonalenie zawodowe nauczycieli w latach 2020-2023 (w zł), w układzie plan (po zmianach) i wydatki (wykonane), wynosiły odpowiednio:

- 26 773,00 / 24 983,00 zł,
- 20 500,00 / 20 500,00 zł,
- 46 219,00 / 46 213,90 zł,
- 15 626,00 / 4 593,00 zł (do 30 czerwca 2023 r.).

Z powyższych środków finansowano m.in. szkolenia Rady Pedagogicznej, Kongres pedagogów i psychologów szkolnych oraz studia podyplomowe.

W latach 2020-2023 nauczyciele nie składali wniosków na dofinansowanie związane z doskonaleniem zawodowym związanym z pracą z uczniem cudzoziemskim. Wobec powyższego Dyrektor nie wnioskował do organu prowadzącego o dodatkowe środki na ten cel.

Z ankiety przeprowadzonej wśród 37 nauczycieli prowadzących zajęcia z uczniami cudzoziemcami w roku szkolnym 2022/2023, dotyczącej informacji zapewnienia przez dyrektora możliwości doskonalenia zawodowego nauczycielom pracującym z uczniami z zagranicy wynika, że w latach 2021-2023:

- 7 osób widziało potrzebę organizacji przez Szkołę szkoleń w zakresie pracy z uczniem cudzoziemcem,
- 9 osób zgłaszało potrzebę szkoleń,
- 16 osób nie widziało potrzeby organizacji szkoleń³²,
- 13 osób brało udział w doskonaleniu zawodowym,
- 15 osób nie brało udziału, ponieważ takich szkoleń nie było,
- 5 osób było nieobecnych,
- 3 osoby z własnej inicjatywy i na własny koszt uczestniczyły w doskonaleniu zawodowym, 19 osób sporadycznie uczestniczyło w takich szkoleniach, zaś wcale nie uczestniczyło 15 osób.

Nauczyciele najczęściej uczestniczyli w szkoleniach online/kursy e-learning - 23 osoby, konferencjach przedmiotowo – metodycznych - 2 osoby i warsztatach - 1 osoba.

Nauczyciele³³ pracujący z uczniami cudzoziemcami brali udział w doskonaleniu zawodowym i tak:

- w 2020 r.: w szkoleniu *ABC emocji, czyli jak rozmawiać z dzieckiem o emocjach*, w warsztatach *Be Happy – nowy cykl do nauki języka angielskiego w edukacji wczesnoszkolnej* oraz w webinarze *Cudzoziemski uczeń i nauczyciel w publicznym przedszkolu, szkole i placówce oświatowej*;
- w 2021 r.: w e-szkoleniach: *Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy - jak pomóc w integracji i rozwijaniu sprawności uczenia się w języku polskim* (2), w szkoleniach: *Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy*; *Skuteczna komunikacja z uczniami*, *Uczeń cudzoziemski i powracający z zagranicy – jak pomóc w integracji i rozwijaniu sprawności uczenia się w języku polskim*, *Kryzys i frustracja jako szansa na rozwój* (2), w :szkoleniach online: *Komunikacja z uczniami*; *Nowi w nowej szkole*, *Integracja klasy w środowisku stacjonarnym* oraz w webinarze: *Solidarni z Ukrainą*.
- W 2022 r.: w warsztatach: *Wsparcie uczniów z Ukrainy* oraz w *Warsztatach z udziałem młodzieży z Obwodu Lwowskiego - Urban Lab Rzeszów - Integracja młodzieży polskiej z ukraińską*, w cyklu szkoleń: *Język ukraiński a język polski*; *Podstawowe zwroty przydatne w kontaktach z dziećmi i rodzicami*; „*Fałszywi przyjaciele*”, czyli słowa, które mogą nas wprowadzić w błąd; „*Uczę polskiego jako obcego*” - bezpłatne spotkania dla nauczycieli; w webinarach: *Jak wspierać*

³² Pozostałe osoby nie udzieliły odpowiedzi (dotyczy całej ankiety)

i przywracać poczucie bezpieczeństwa dzieci i jak rozmawiać o wojnie; Dzieci i młodzież w obliczu wojny w Ukrainie. Jak rozmawiać z uczniami? Czy rozmawiać? O czym rozmawiać? Jak pracować z klasą?; Jak motywować dziecko do pracy; Trening odporności psychicznej dla dzieci i młodzieży; Jak motywować dziecko do pracy? oraz Webinarium edukacyjne programu wielokulturowego Razem w klasie (2), w szkoleniach: Rysunek dziecka jako pomoc w diagnozie; Jak rozmawiać z dziećmi o wojnie; Zasady korzystania przez uczniów cudzoziemskich z nauki i opieki w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych; Ukraińskie dziecko w polskim przedszkolu i szkole, Pandemia malkontenctwa (2); w szkoleniach online: Trudne czasy tworzą silnych ludzi; Konflikt Ukraina - Rosja w kontekście gospodarczym; System edukacji w Ukrainie; Podstawy języka ukraińskiego dla nauczycieli - przydatne zwroty w pierwszych kontaktach z dzieckiem; Atak na Ukrainę. Jak wspierać uczniów, budować relacje w klasach wielokulturowych oraz zapobiegać dyskryminacji; Depresja nastolatka, jak rozpoznać i jak pomóc; Porozumienie bez przemocy (NVC) wg Marshalla Rosenberga, Jak współpracować z uczniami, rodzicami oraz innymi nauczycielami oraz w e-konferencji Emocje w procesie edukacji.

- W 2023 r. (do 28 lutego) w szkoleniu Rozmowa o obecnych potrzebach i wyzwaniach Ukrainy na dzień 24 lutego 2023 r. oraz webinarze Adaptacja dzieci i młodzieży z Ukrainy.

(akta kontroli str. Tom II str.146-148, 184-270, 330-333)

14. Plany finansowe obowiązujące w Szkole w latach 2020-2023 nie wyodrębniały wydatków na pomoce dydaktyczne dla cudzoziemców poza rokiem 2022, w którym utworzono plan na wydatki „książki i pomoce dydaktyczne” w kwocie 5 000,00 zł.

Środki wydawkowano na zakup pomocy dydaktycznych dla cudzoziemców, t.j. podręczników i ćwiczeń dla uczniów oraz słowników polsko-ukraińskich i tak odpowiednio w latach 2020-2021 wydano 668,25 zł i 470,25 zł na podręczniki i ćwiczenia, w 2022 r. wydano 7 551,29 zł na podręczniki i ćwiczenia oraz słowniki i w 2023 r. (do 31 marca) 206,79 zł na ćwiczenia i słowniki.

Dyrektor Szkoły wyjaśnił, że *nauczyciele zgłaszali potrzeby do dyrektora Szkoły w zakresie pomocy w tłumaczeniach w kontaktach z rodzicami oraz uczniami. Również zgłaszali potrzeby w zakresie zaopatrzenia placówki w słowniki językowe w związku z kształceniem dzieci z zagranicy. Potrzeby te były rozwiązywane na bieżąco (zakup słowników, zatrudnienie asystentów-tłumaczy) i nie były omawiane na posiedzeniach Rady Pedagogicznej.*

Nauczyciele korzystali z pomocy dydaktycznych³⁴ zakupionych przez Szkołę w 19 przypadkach, w 11 uznając je za wystarczające do pracy z uczniem cudzoziemcem. W 17 przypadkach nauczyciele korzystali z pomocy dydaktycznych zorganizowanych przez siebie.

(akta kontroli str. Tom II str. 149-270)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie warunki realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych wobec dzieci cudzoziemców. W Szkole zapewniono zajęcia z języka polskiego i zapewniono im wsparcie psychologiczno-pedagogiczne.

Programy nauczania zostały dostosowane przez nauczycieli do możliwości uczniów cudzoziemców. Zasady oceniania uczniów były dla wszystkich jednakowe.

3. Nadzór pedagogiczny dyrektora szkoły nad zajęciami dla dzieci cudzoziemców.

Opis stanu
faktycznego

1. Dyrektor w planach nadzoru pedagogicznego ujął i zrealizował obserwacje zajęć w klasach, w których uczyli się uczniowie cudzoziemcy. W latach szkolnych 2019/2020 przeprowadzono dwie, w 2020/2021 i 2021/2022 po cztery obserwacje.

(akta kontroli str. Tom II str. 271-283)

2. W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2021-2022 zaplanowano dwie obserwacje diagnozujące w klasach, w których byli uczniowie cudzoziemcy. Obserwacje zajęć zostały przeprowadzone, jednakże w sprawozdaniu dyrektora z nadzoru pedagogicznego za wspomniany rok nie zapisano informacji i wniosków z jej przeprowadzenia.

Dyrektor wyjaśnił, że te dwie obserwacje diagnozujące w klasach, w których byli uczniowie cudzoziemcy zostały ujęte w dzienniku elektronicznym. Obserwacje te nie zostały ujęte w sprawozdaniu z nadzoru pedagogicznego dyrektora szkoły ponieważ wnioski z przeprowadzonego nadzoru i obserwacji opracowuje się całościowo dla ogółu przeprowadzonych obserwacji.

W planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2022/2023 Dyrektor Szkoły uwzględnił wnioski wynikające z realizacji planu nadzoru wynikające z realizacji planu nadzoru pedagogicznego roku szkolnym 2021/2022 w zakresie problematyki kształcenia cudzoziemców i tak m.in.: pomoc w wyrównaniu braków wynikających z doświadczonych niepowodzeń edukacyjnych, przygotowanie do efektywnego uczestnictwa w życiu klasy i szkoły, odpowiednie kreowanie sytuacji edukacyjnych umożliwiających nawiązanie pozytywnych kontaktów społecznych, podejmowanie działań integrujących w zespole klasowym, budowanie systemu wartości wspólnego dla ucznia i społeczności szkolnej.

(akta kontroli str. Tom II str. 284-324)

3. W roku szkolnym 2021/2022 nie modyfikowano Programu profilaktyczno-wychowawczego³⁵, gdyż odsetek uczniów cudzoziemców przyjętych do Szkoły nie przekraczał 10%. W roku szkolnym 2022/2023, w związku ze wzrostem liczby przyjmowanych uczniów cudzoziemców³⁶ (z Ukrainy), pomimo nie przekraczania nadal 10% odsetka uczniów cudzoziemców, w programie wprowadzono zmiany obejmujące działania związane m.in. z: integracją uczniów i rodziców pochodzenia ukraińskiego z polską społecznością Szkoły, doskonaleniem kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, udostępnianiem informacji o możliwościach różnorodnego wsparcia, rozpoznaniem potrzeb i zagrożeń uczniów z Ukrainy wynikających z ich sytuacji kryzysowej, aby przeciwdziałać sytuacjom konfliktowym, wspieraniem uczniów – cudzoziemców w pokonywaniu trudności z wcześniejszym kształceniem za granicą oraz różnicami kulturowymi, w tym uczniów z Ukrainy w szczególności z powodu sytuacji kryzysowej w jakiej się znaleźli, umożliwienie uczniom z zagranicy (w szczególności z Ukrainy) używanie słowników lub translatorów. Celem szczegółowym programu było posługiwanie się językiem polskim wśród uczniów cudzoziemskich (zwłaszcza przybyłych z Ukrainy) pozwalającym na zminimalizowanie trudności w nauce.

(akta kontroli str. Tom II str. 325-329)

³⁵ Dalej: program.

Stwierdzone
nieprawidłowości

OCENA
CZĄSTKOWA

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia prowadzony nadzór pedagogiczny, w wyniku którego formułowano wnioski/rekomendacje w zakresie spraw dotyczących uczniów cudzoziemców. Zmodyfikowano również szkolny program profilaktyczno-wychowawczy pomimo, że przyjęto mniej niż 10% uczniów cudzoziemców w stosunku do liczby uczniów w Szkole.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, nie przedstawia uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, dnia 18 lipca 2023 r.

Kontroler
Barbara Lew
Starszy inspektor k.p.

podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
Dyrektor
Wiesław Motyka

podpis